
BESTANDSPLAN ELG 2022-2025

ALVDAL ELGVALD

Foto. Jakob Trøan

1. Beskrivelse av planområdet (Alvdal vald)

- Valdet ligger i Hedmark fylke, Alvdal kommune. Hele kommunen regnes som et vald unntatt Barkald jaktfelt sør i kommunen.
- Valdet grenser til kommunene Tynset, Folldal, Rendalen og Stor-Elvdal.
- Totalareal på Alvdal vald er 905 km². Tellende beiteareal er 475 km². Dette er under revisjon.
- Det er et overordnet mål at all forvaltning av hjortevilt skal skje etter en plan. For elg og hjort kan kommunene godkjenne bestandsplanar for en planperiode på inntil 5 år. Målet med bestandsplaner er en mer målrettet forvaltning der jaktrettighetshavere får en større del av ansvaret for forvaltninga enn ved tradisjonell tildeling fra kommunen.

Alvdal elgvalds nye plan kan etter gjeldende regelverk sammen med årlig avskytingsplan godkjennes av offentlig myndighet og gi direkte grunnlag for tildeling av fellingstillatelser. Planen skal legges frem for kommunen til godkjenning.

2. Planperiode

Planen lages for 4 år. Det vil si årene 2022-2025. Planen skal kunne justeres etter 2 år avhengig av utvikling i elgstammen og resultater fra beitetaksten.

3. Organisering

Det areal som er tilsluttet Alvdal Utmarksråd utgjør et vald i hjorteviltsammenheng jfr. Forskrift om forvaltning av hjortevilt §15. Det er styret i Alvdal Utmarksråd som forvalter elgjakta i valdet. Styret består av 3 medlemmer, herav 1 leder. Alle er valgt på årsmøte i utmarksrådet.

4. Grunnlags- og bestandsdata for valdet

Elgstammens utbredelse og trekkforhold.

Elgstammens utbredelse strekker seg over det hele Alvdals skogsareal med bruk av fjellet i gitte beite- og trekkperioder. Høyere liggende områder har de senere år hatt stabil forekomst over tid i likhet med mer produktive lavereliggende områder. Snøforholdene med påvirkning av tilgang på beite styrer elgens områdebruk i tider av året. Trekket i valdet varierer litt fra år til år, men hovedtrekkene er at det samles mye elg langs Glåma- og Folla vassdragene vinterstid. Det er her den største utfordring også ligger da det går både vei og jernbane langs Glåma, og vei langs Folla.

Beiteskader på skog/innmark. Skadeomfanget er av beskjedent i dag på både skog og innmark. Det kan være i enkelte tilfeller vintertid med stor ansamling av elg at skogen får merkbare skader. På innmark så er det tidlig beiting om våren som gjør størst skader.

Alvdal kommune skal ha en sunn elgstamme som ikke er større enn at beiteskadene vinterstid kan aksepteres av skogbruket. Elgstammen skal ikke være begrensende for det biologiske mangfold i regionen. Vurdering av bærekraft skal skje på grunnlag av beitetakst. Beitetrykket på skog skal ikke overstige 40 % av årlig kvistproduksjon på furu innenfor elgens rekkevidde i vinterområdene for elg. Dette vil bety en dominerende beitegrad på maks 2,2.

5.1 Beitetakst, denne er vel ikke oppdatert, når og hvordan?

Det er ikke gjennomført beitetakst innen valdet i løpet av bestandsplanperioden. Flatene bør retakseres i løpet av sommeren 2022, og legge grunnlaget for justering av avskyting de to siste årene av bestandsplanen. Dette er fra taksten i 2018.

Beiteskader på skog/innmark. Skadeomfanget er av beskjeden art i dag på både skog og innmark. Det kan være i enkelte tilfeller vintertid med stor ansamling av elg at skogen får merkbare skader. På innmark så er det tidlig beiting om våren som gjør størst skader.

Alvdal kommune skal ha en sunn elgstamme som ikke er større enn at beiteskadene vinterstid kan aksepteres av skogbruket. Elgstammen skal ikke være begrensende for det biologiske mangfold i regionen. Vurdering av naturens bærekraft skal skje på grunnlag av beitetakst. Beitetrykket på skog skal ikke overstige 40 % av årlig kvistproduksjon på furu innenfor elgens rekkevidde i vinterområdene for elg. Dette vil bety en dominerende beitegrad på 2,2.

5.1 Beitetakst

Det er utført beitetakst på til sammen 60 prøvefelt i forkant av forrige bestandsplanperiode. Beitetakseringen ble gjennomført som overvåkingstakst etter SKI/ «Solbraametoden» der siste års beiting på utvalgte indikatorarter (furu, bjørk, ROS og vier) ble vurdert. Beitetakstresultatene er presentert i tabell 1.

Med beitegrad menes hvor stor andel skudd på trær som har vært utsatt for elgbeiting. Beitegrad inndeles i 4 grader:

Beitegrad 1: Ingen eller ubetydelig beiting.
Beitegrad 2: Inntil 1/3 av kvist utsatt for beiting.
Beitegrad 3: 1/3-2/3 av kvist utsatt for beiting.
Beitegrad 4: >2/3 av kvist utsatt for beiting.

Tabell 1: Resultater av overvåkingstakst i Alvdal elgvald sommer 2018. Kolonne 1 og 2 representerer til sammen 60 prøveflater.

	Kolonne1	Kolonne 2	Gj.snitt
Furu	1,4	1,21	1,3

Bjørk	1,35	1,22	1,28
Ros	1	1	1
Vier	1	1	1

Gjennomsnittlig beitegrad viser 1,3 for furu. Målsetning om en beitegrad på under 2,2 er oppnådd på takstflatene. Oppfølgende elgbeitetakseringer bør utføres i forkant av hver bestandsplanperiode for å evaluere videre utviklingen i beitetrykk.

5. Målsetninger

Hovedmål: Valdets formål er å bidra til en langsiktig forvaltning av viltet med best mulig produksjon og avkastning i forhold til leveområdenes bæreevne og skader på jord- og skogbruk. Det må også tas hensyn til konflikter med vei og jernbane. Elgen skal være en del av landbruksnæringens ressursgrunnlag.

Delmål:

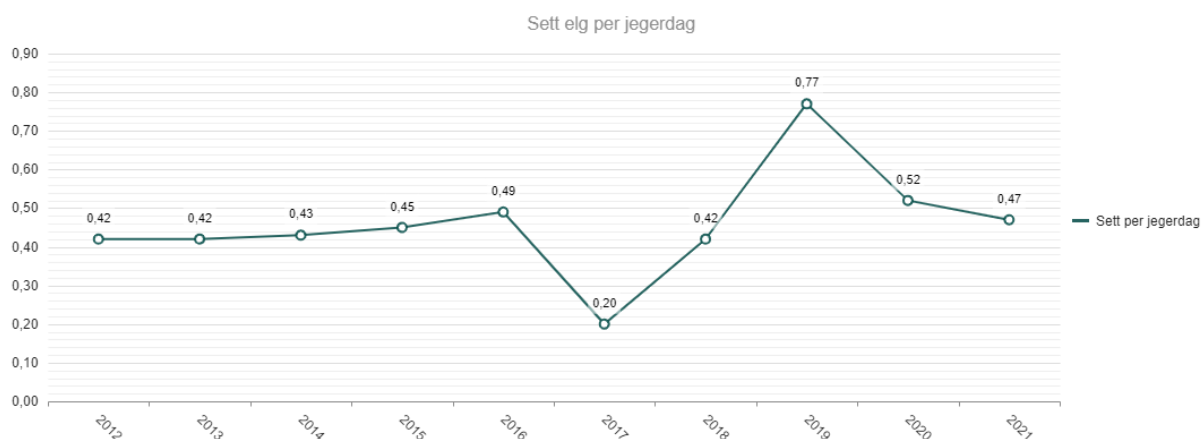
- Opprettholde et sunt kjønnsforhold i elgstammen på 1,2 – 1,5 ku per okse.
- Holde gjennomsnittlig beitegrad under 2,2.
- Antall drepte elg på vei- og jernbane skal ikke overstige 20 i gjennomsnitt i bestandsplanperioden.

Tab 1. UTVIKLING I ELGSTAMMEN 2019 - 2021

Jaktår	Felt per jegerdag	Sett per jegerdag	Sett ku per okse	Sett kalv pr Ku	Sett kalv pr kalvku	Antall jegerdager	Antall jaktfelt
2010	0,036	0,38	1,34	0,75	1,32	2060	24
2011	0,043	0,39	1,44	0,66	1,25	2031	24
2012	0,049	0,42	1,46	0,72	1,25	1909	24
2013	0,051	0,42	1,55	0,65	1,25	2193	24
2014	0,049	0,43	1,36	0,73	1,25	2339	24
2015	0,057	0,45	1,33	0,68	1,18	2242	22
2016	0,065	0,49	1,57	0,6	1,13	1786	20
2017	0,014	0,2	0,5	1,5	1,5	69	2
2018	0,067	0,42	1,4	0,57	1,17	1898	23
2019	0,056	0,77	2,01	0,77	1,21	2140	24
2020	0,055	0,52	1,57	0,56	1,16	2434	23
2021	0,062	0,47	1,72	0,5	1,04	1958	24

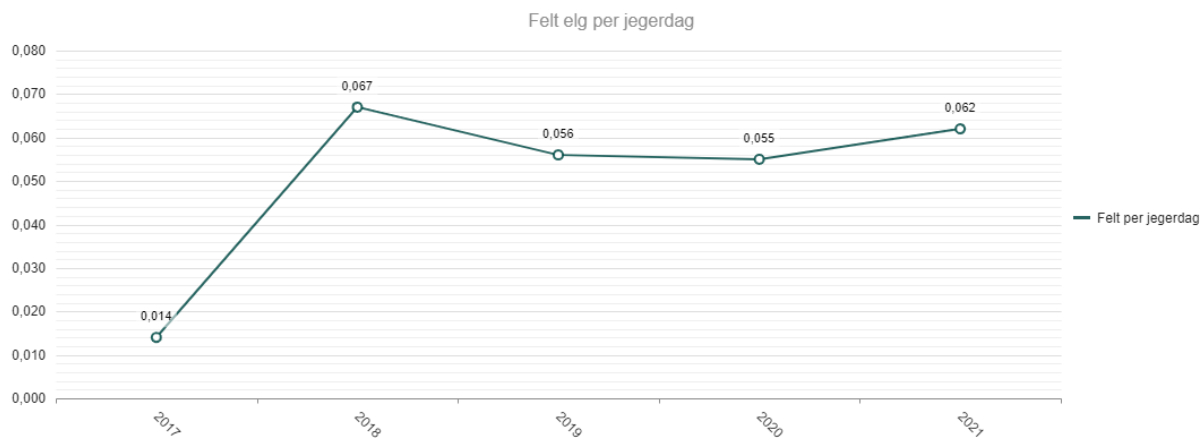
Tabellen viser en oversikt over utviklingen i elgstammen i Alvdal Elgvald. Stammen har trolig vokst jevnt i hele perioden fra 2010 til 2018. I den siste treårsperioden har den stabilisert seg, men fortsatt svakt økende.

Sett elg per jegerdag.

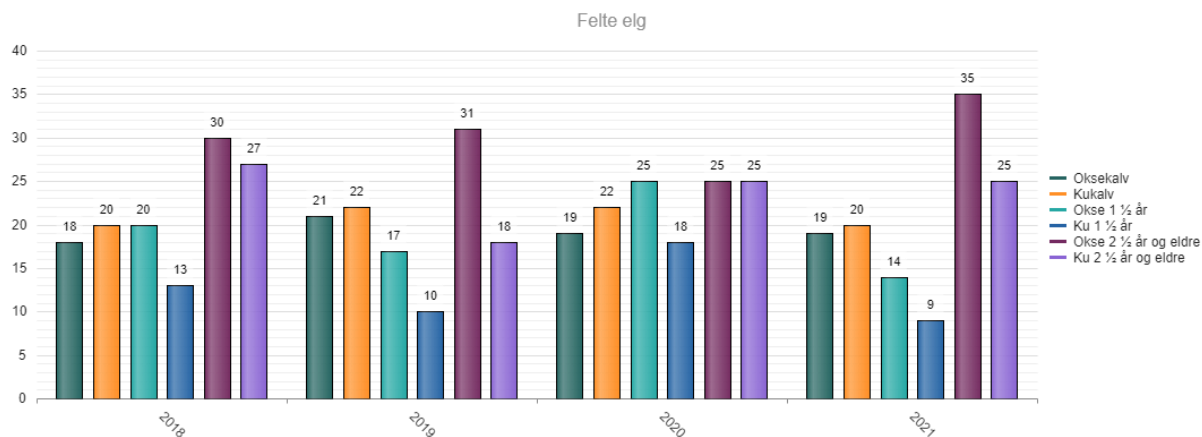
Sett elg per jegerdag er ikke så enkelt å tolke ettersom det har vært endring i måten å fylle ut sett elg skjema på. Hoppet i 2019 skyldes trolig endret praksis for utfylling av skjema. Hvorfor det har sunket såpass i 2020 og 2021 er ikke så enkelt å forklare i forhold til felt per jegerdag og fellingsprosent.

Felt elg per jegerdag.

Felt elg per jegerdag er den sikreste indikatoren på bestandsutviklingen i en elgstamme. For Alvdal viser den en stabil eller svakt økende stamme.

Tab 4. Skutte elger fordelt på alder og kjønn.

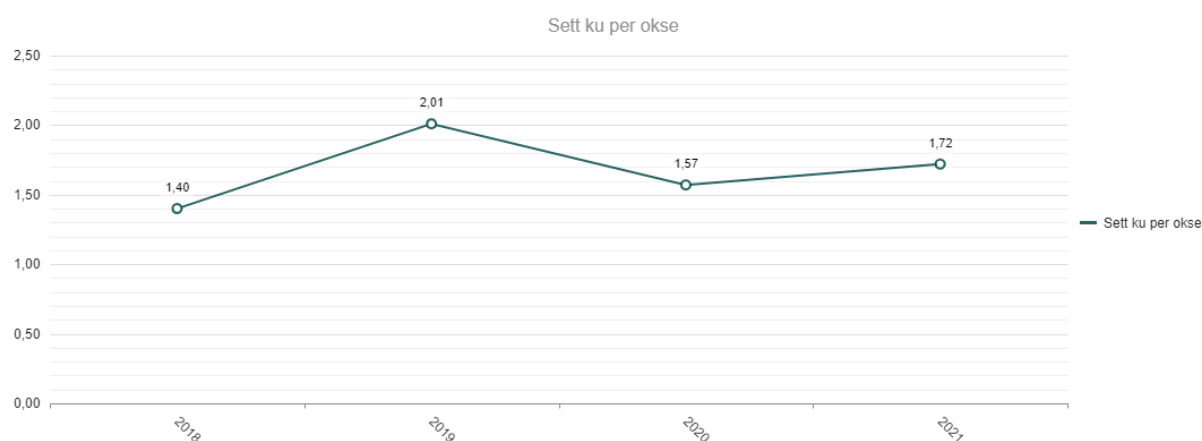

Tab 5. Avskyting fordelt på kjønn og alder.

Kategori	Antall	I prosent av kategori	I prosent av total
Oksekalv	59	48	16
Kukalv	64	52	17
Okse 1,5 år	56	60	15
Ku 1,5 år	37	40	10
Okse 2,5 år+	91	58	24
Ku 2,5 år+	68	42	16
Sum	375		43% hunn/57% hann

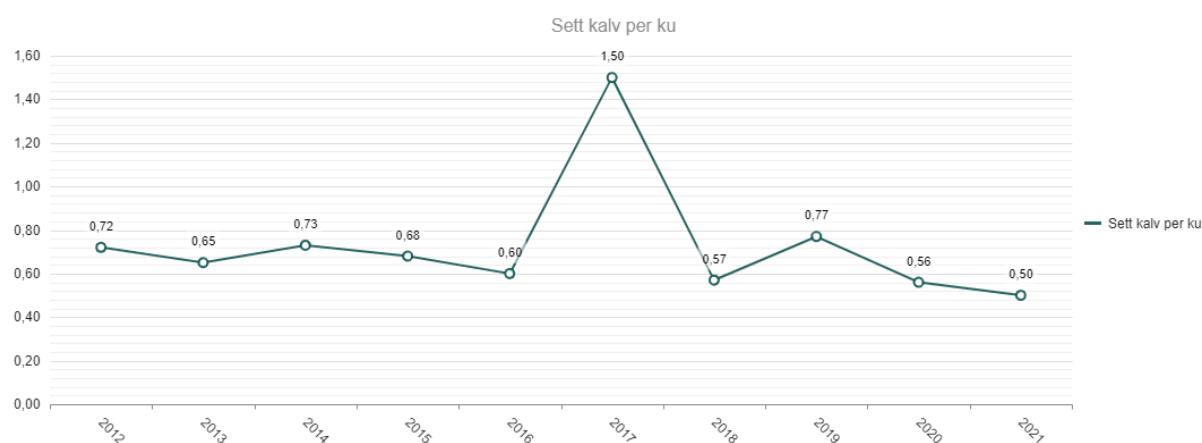
Tabellen viser at kjønnsforholdet i avskytinga er forholdsvis skjevt med hele 57% hanndyr. Den viktigste årsaken er det skjeve uttaket av 1,5 åringer, noe som er naturlig da det er mye lettere å plukke ut en 1,5 års okse enn ei 1,5 års kulle.

Tab. 6 Sett ku per okse.

Forholdstallet mellom sette kuer og okser har ligget over målsettingen på 1,2 – 1,5 i hele bestandsplanperioden, og er økende. Dette er enkelt forklart ut fra avskytingen i figuren over.

Tab 7. Sett kalv per ku

Dersom en trekker ut 2017(bare 2 felt) så er antall kalver per ku klart nedadgående over mange år. Færre kyr får kalv og det blir færre tvillingkyr.

Tab 8. Sett kalv per kalvku

Sett kalv per kalvku er lav over store områder i 2021, men viser også en langsiktig nedadgående tendens.

Antall drept på vei og jernbane + funnet døde.

2019:	20
2020:	26
2021:	20

Vurderinger.

Elgstammen i Alvdal elgvald er stabil eller svakt økende. Skutt elg per dagsverk og fellingsprosent er de viktigste parameterne å vurdere ut fra. Sett elg per dagsverk er avhengig av hvordan observasjonene i de enkelte jaktlag føres, og er derfor mer usikkert.

Hovedmålet er at elgstammen skal være i balanse med beitegrunnlaget uten å forårsake skader på jord- og skogbruk. Uten at det foreligger oppdaterte takster så er det vanskelig å vurdere bestanden opp mot hovedmålet. Men taksten fra 2018 er såpass langt under delmålet om beitegrad på maks 2,2 at en kan lage en avskytingslan med mål om en stabil elgstamme de to første årene. Denne kan justeres etter to år når en har en oppdatert beitetakst.

Delmål om kjønnsfordeling i stammen er ikke oppnådd, og utviklingen går feil vei. Med en såpass skjev kjønnsfordeling i avskytingen (57:43 han: hun), vil en ikke kunne nå målet om 1,2 – 1,5 kuer per okse.

Antall kalv per ku og antall kalver per kalvku er synkende. Årsaken til dette kan være flere. Det som oftest trekkes fram er mangel på okser til å bedekke kyrne. Selv om det er en skjev kjønnsfordeling, så vurderes det som lite trolig at dette er hovedårsaken da det er høy kalveproduksjon i mange områder med skjeve kjønnsfordeling.

En annen årsak kan være alderen på kyrne. Elgkua produserer flest kalver og blir normalt lettest drektig i alderen 5-12 år, og mange får ikke sin første kalv før de er 3 år gamle. Undersøkelser fra f. eks villrein i Forollhogna viser at høy avskyting av eldre hunndyr gir lav gjennomsnittsalder og lav kalveproduksjon.

Aktuelle tiltak.

1. Endret kjønnsfordeling i stammen. Det må i en periode skytes like mye av hvert kjønn for å komme innenfor målsettingen. Ved å legge 1,5 års okse sammen med voksen okse håper vi å oppnå det. For å unngå for stor avskyting av de største oksene så vil en innføre kategoriene stor og liten okse som i Folldal (er også i bruk i flere områder i NØRE).

Tildelt kvote vil da være.
50% kalv/1,5 års kolle med vektgrense 150 kg.
20% eldre ku.
20% okse med maks 5 spir.
10% eldre okse.

6. Avskytingsplan

Miljødirektoratet antyder at en årlig overføring av kvote på inntil 10 % av fellingstillatelsene normalt kan aksepteres av kommunen. Det kan årlig overføres inntil ti prosent av fellings-tillatelsene i valdet ved avvik i forventet felling eller ved en større vekst i bestanden enn forutsatt.

Den årlige fellingskvote tildeles Alvdal Elgvald samlet og viser antall dyr uten spesifikasjon på alder og kjønn jf. hjemmel i viltlovens forskrift om forvaltning av hjortevilt § 18. Kvotestørrelsen fastsettes av kommunen for hele planperioden. Alvdal Utmarksråd ber om følgende kvotestørrelse:

Antall fellingstillatelser

År	Antall dyr
2022	140
2023	140
2024	140
2025	140
Sum	560

Dette gir en sum på 560 dyr for gjeldene planperiode og utgjør ca. 3500 daa tellende areal pr elg. I planperioden 2019 -2021 var det gitt 400 dyr, og det ble felt 375 dyr. Dette utgjorde en fellingsprosent på 94%. Elgvaldet søker om en kvote for 4 år, og fordeler denne på utmarkslagene årlig.

7. Avskytingsmodell

Ut fra forutsetningene i hjorteviltforskriftens § 18, og med henvisning til bestandsplan, kan kommunen godkjenne at valdet selv fordeler tildelt kvote.

Kjønnsforholdet er ikke innenfor målsettingen

Avskytingsmodell

Max % eldre ku	Max % eldre okse	Min% okse maks 5 spir	Min % kalv/1,5 års kolle
20	10	20	50

8. Virkemidler

Avskyting. Arbeide for økende overgangsmuligheter på tvers av feltgrensene for å få høyest mulig fellingsprosent. Det legges til grunn en målsetning om minst 85% avskyting av årlig kvote.

Vektgrense. Fra 2013 ble grensen på kalv/ungdyr hevet til 150 kg som virkemiddel for å bremse en stigende vekst de siste årene. Med dette kan også flere av de små voksne individer tas ut. Alle dyr skal føres etter sin biologiske alder.

Fallvilt og felling av skadedyr. Det er en vanlig praksis at ved felling av skadet vilt, vil det jaktlaget som det er naturlig at dyret tilhører vil få tilbud om å få dette dyret. Det vil da uansett kjønn og alder tas av kalv/ungdyrkvoten. Denne praksisen bør fortsette. I de tilfeller som det gis tillatelse til å ta ut skadedyr, bør også dette tas av kvoten på det aktuelle feltet. Dette er ment å forstå innenfor en periode på sommeren og frem til etter jaktslutt. Eksempel på slike skadedyr er store beiteskader på innmark.

Innsamling av data. Fellingsrapporter, sett elg skjema og slaktevekter samles inn årlig via Viltrapporten. Frist er 10 dager etter jaktslutt.

Kontroll og vektopp-gave. Det utdeles jaktlagsmappe på feltleder- og jegermøte før elgjakta. Dette skal være et nyttig verktøy ved utøvelse av elg- og hjortejakt i Alvdal elgvald.

Skjøtsel av området. Serviceavgifta erstatter beite- og tiltaksavgifta. Det utbetales et markberedningstilskudd på 50,- per daa vært finansiert av denne. Akuttfôring samt rydding langs vei og bane vurderes også i henhold til behov for å motvirke påkjørsler av elg. Dette er imidlertid et søknadspliktig tiltak jf. Mattilsynet og vil kreve planmessig fôring.

Jakttider. Jakttiden for elg i denne perioden er 25.09 – 23.12.

Vedtatt av årsmøtet i Alvdal Utmarksråd 15.03.2022.